

Броварник Анна Сергіївна

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр 103 н.г. «Право» ННІПП НАВС

Науковий керівник:

Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права ННІПП НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Міжнародний кримінальний суд – це судовий орган, який створений для боротьби виключно з міжнародними злочинами, він володіє своєю юрисдикцією, особливим механізмом ініціювання провадження, а також обмеженими людськими та фінансовими ресурсами. Крім того, його ефективність залежить напряду від співпраці з державами та міжнародними організаціями [1, с. 252].

Як зазначав Гутник В.В, предметна юрисдикція МКС, відповідно до п. 1 ст. 5 Римського статуту обмежена такими злочинами: а) злочином геноциду; б) злочинами проти людяності; в) воєнним злочинами; г) злочином агресії. З іншого боку, предметна юрисдикція щодо злочину агресії настільки ускладнена, що притягти до відповідальності за цей злочин у рамках МКС практично неможливо [1, с. 253]

Якщо заглибитися в історію розробки Римського статуту можна віднайти, що питання поширення предметної юрисдикції МКС на цей злочин були одними з найдискусійніших; очевидно, що низка впливових держав, які брали участь у розробці Римського статуту побоювалися юрисдикції МКС щодо злочину агресії. В результаті, щодо цього питання розробники Римського статуту так і не дійшли згоди. Римський статут тільки передбачив, що МКС буде здійснювати юрисдикцію стосовно злочину агресії, як тільки буде прийнято відповідні зміни, що міститимуть визначення цього злочину та умови, за яких МКС здійснюватиме юрисдикцію [1. с. 253].

Відповідно до Статуту Суд є постійно діючим органом, юрисдикція якого поширюється на фізичних осіб, відповідальних за «найбільш серйозні злочини, що викликають стурбованість міжнародного співтовариства і які визначені цим статутом» (стаття 1 Статуту МКС). Інакше кажучи, Статут визначає найбільш серйозні злочини, за вчинення яких може наступити міжнародна кримінальна відповідальність. Звідси випливає, що за інші злочини, не вказані в Статуті, така відповідальність не застосовується, тобто ці інші, злочини або не є серйозними, або вони не становлять загрози світовій спільноті. До таких злочинів, зокрема, відноситься міжнародний тероризм [2. с. 282].

МКС притягує до відповідальності фізичних осіб, а не групи чи держави. Будь-яка фізична особа, яка, ймовірно, скоїла злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС, може бути притягнута до МКС. По суті, політика кримінального переслідування Офісу Прокурора полягає в зосередженні на тих, хто, з огляду на зібрані докази, несуть найбільшу відповідальність за злочини, і

не зважає на будь-які офіційні посади, які можуть обіймати імовірні злочинці [4].

Міжнародний кримінальний суд повинен слугувати символом міжнародного правосуддя, який приймає справедливі рішення, пов'язані з порушенням норм міжнародного права. Що стосується самої процедури реалізації судочинства Міжнародного кримінального суду, то варто зазначити, що така процедура виконання рішення МКС є подвійною. Подвійна процедура приведення у виконання рішень Міжнародного кримінального Суду є основою Римського Статуту та представляє нову систему в історії міжнародного публічного права в сфері міжнародної відповідальності. Перед тим, як Міжнародним кримінальним судом буде оголошено вирок підсудному, держава, громадянином якої ця особа є, має прийняти формулювання цього звинувачення, а винну особу буде засуджено відповідно до системи «подвійної згоди», описаної в Статуті. Відповідно до цієї системи, держава повинна спочатку увійти в список держав, що мають можливість стати місцем виконання вироку (далі – список), а потім стати учасником президії суду з окремих випадків. Як тільки на засіданні палати Міжнародного кримінального суду буде висунутий вирок до обвинуваченого щодо позбавлення волі, ця особа відбуває покарання в тій країні, яку призначить Міжнародний кримінальний Суд. Президія Суду приймає це рішення, виходячи зі списку відповідних держав, а секретаріат це підтримує. Якщо Президія не погоджується з умовами утримання, то держава або перестає бути учасником країн списку, або змінює ці умови. Існує можливість для держави в будь-який момент розширити або додати будь-які умови щодо засудженого, але Президія повинна розглянути ці поправки [5, с. 195].

На практиці, суд робить висновок, а саме двосторонні угоди з державами, які встановлюють межі для прийняття засуджених осіб. Ці домовленості повинні відповідати Римському Статуту та бути підписаними главою держави перебування засудженого [5, с. 195].

Від часу створення Міжнародного кримінального суду його діяльність постійно опиняється у фокусі уваги світової спільноти. Він порушував кримінальні справи стосовно злочинів в Уганді, Демократичній Республіці Конго і Центральноафриканській Республіці. Крім того, Рада Безпеки ООН передала Суду питання про ситуацію в суданському регіоні Дарфур. Був заарештований і переданий Міжнародному кримінальному суду громадянин Конго Т. Лубанга Дило, один з польових командирів незаконного збройного угруповання, якого звинуватили в примушенні до військової служби дітей у віці до 15 років і використанні їх у воєнних діях. Видано ордери на арешти ще 5 членів збройного формування з Уганди, обвинувачених у викраденні тисяч дітей, яких вони насильно вербували у свої ряди або використовували як домашню прислугу або сексуальних рабів. 21 липня 2008 року Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт президента Судану Омара аль-Башира за звинуваченням у геноциді у зв'язку з конфліктом у Дарфурі. Щоправда, він не був заарештований. 12 липня 2010 року Міжнародний кримінальний суд видав новий ордер на арешт президента Омара аль-Башира, інкримінувавши йому звинувачення в організації й проведенні геноциду трьох етнічних груп у

складі населення Дарфура. У травні 2011 року Прокурор Міжнародного кримінального суду Луїс Морено-Окампо офіційно попросив у суддів міжнародні ордери на арешт лідера Лівійської Джамахірії полковника Муаммара Каддафі та його сина Сейфа аль-Іслама, а також голови лівійської розвідки й родича Каддафі – Абдулли аль-Сенуссі, звинувативши їх у злочинах проти людяності. У свою чергу заступник міністра закордонних справ Лівії Халед Каїм назвав діяльність Міжнародного кримінального суду «сумнівною і направленою на переслідування африканських політиків». Лівійський уряд заявив, що не визнає юрисдикції Міжнародного кримінального суду [3, с. 108].

Професорка І. Марчук зазначала, найпершою справою МКС проти діючого голови держави (на сьогоднішній день вже колишнього) була справа Омара аль-Башира. І це спричинило негативну реакцію щодо дій Суду та призвело до драми зі звинуваченнями з боку африканських країн в упередженості МКС. Але були також справи проти колишніх президентів Кенії та Кот-д'Івуару. Отже, це не рідкість. Але я думаю, що було б наївним вважати, що Володимир Путін стане першим у списку підозрюваних. Це тільки політизувало б роботу Суду і перевело б дискусію у русло питань про імунітети і чи є МКС тією законною інституцією, яка може ініціювати справи за участю керівників держав, які є носіями імунітету згідно зі звичаєвим міжнародним правом. Я думаю, що новий Прокурор не буде розглядати відповідальність громадян Росії на найвищому рівні. Однак це не означає, що не будуть порушені провадження за участі громадян РФ, які пов'язані з окупацією Криму та тим, що відбувається на території Донбасу, з точки зору військової субординації чи політичного керівництва. Грузія також сподівається, що громадяни росії будуть нести відповідальність за злочини, скоєні в Південній Осетії [6]

Інше питання щодо якого виникає низка проблем стосується персональної юрисдикції. Пункт 1 статті 27 Римського статуту передбачає, що Римський Статут застосовується однаково до всіх осіб; посадове становище глави держави або уряду, члена уряду або парламенту, обраного представника чи державної посадової особи не звільняє особу від кримінальної відповідальності згідно з цим Статутом та не є, саме по собі, підставою для пом'якшення покарання. Відтак, приєднуючись до Римського статуту, держава погоджується на персональну юрисдикцію МКС щодо усіх осіб, які знаходяться на її території та можуть володіти імунітетами від кримінального переслідування [1, с. 253-254].

Однак, практика МКС цілком правильно пішла шляхом віддання переваги питанню боротьби з безкарністю над будь-якими імунітетами, а згадана норма ст. 98 Римського статуту розглядається як така, що не забороняє МКС видавати ордер на арешт та вимагати передачу будь-яких осіб третіх держав, включаючи глав держави. У кінці-кінців і сам МКС був створений з метою гарантування невідворотності покарання за міжнародні злочини, вчинені будь-якими особами, зокрема і тими, які можуть уникнути відповідальності ховаючись за своїми імунітетами від кримінального переслідування [1, с. 253-254].

Отже, створення Міжнародного кримінального суду стало логічним етапом розвитку процедури постійного судового переслідування масових вбивць та воєнних злочинців. Поява суду зумовлена передусім необхідністю утворення

дієвого механізму захисту міжнародного правопорядку, що все частіше порушується внаслідок міжнародних конфліктів, які неминуче призводять до порушення основних міжнародно-правових принципів та ведуть до скоєння міжнародних злочинів [3. с. 108].

Список використаних джерел:

1. Гутник В.В. (2024) Міжнародний кримінальний суд: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Вип. 8: ч. 3. 251-257. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/39-2.pdf>
2. Притула А. С. Доцільність існування міжнародного кримінального суду. Репозитарій НУ "ОЮА". С. 280-283 URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ae0c98a-ead4-4a3d-9104-35d0306c536e/content>
3. Щур Б.В. Діяльність міжнародного кримінального суду: історія і перспективи. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2011. Вип. 6. С. 106-109. URL: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Nzlubp_2011_6_23.pdf
4. «Зрозуміти Міжнародний кримінальний суд» URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-06/UICC-UKR-rgb.pdf>
5. Сірант М. Міжнародний кримінальний суд як головний орган із протидії агресії. Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2018. С. 192-197 URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/mar/15679/31.pdf>
6. Міжнародний кримінальний суд: внутрішня динаміка, геополітика та Україна. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/mizhnarodnyy-kryminalnyy-sud-vnutrishnia-dynamika-heopolityka-ta-ukraina/>

Бузейчук Ярослава Русланівна

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр 301 н.г. «Право» ННПП НАВС

Науковий керівник:

Задорожна Анастасія Петрівна,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС, кандидат юридичних наук

МЕДІАЦІЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МОЖЛИВОСІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку правової системи України зростає інтерес до альтернативних способів вирішення спорів, серед яких медіація посідає важливе місце. Цивільне судочинство, попри реформування, часто залишається громіздким, тривалим і витратним для сторін. На цьому тлі медіація виступає як ефективний інструмент, що сприяє не лише розв'язанню конфліктів, але й збереженню міжособистісних відносин. Україна вже зробила перші кроки у